

Archeologický výskum v Rybníku

V rokoch 2004 - 2009 realizoval Archeologický ústav SAV, v rámci dlhodobej spolupráce s Nemeckým archeologickým ústavom (RGK DAI) so sídlom vo Frankfurte nad Mohanom (Dr. Knut Rassmann) systematický archeologický výskum opevnenej osady zo staršej doby bronzovej v Rybníku (okr. Levice), v polohe Nad Hronom. V roku 2010 AÚ SAV vo výskume pokračoval a bol financovaný z prostriedkov GP VEGA č. 2/0013/10. Osada sa rozprestiera na jazykovitom výbežku (ostrohu), na ľavom brehu rieky Hron, priamo v koridore Slovenskej brány. Osada, ktorá mala rozlohu asi 0,5 ha je z troch strán prirodzene chránená strmými svahmi a v jej východnej, prístupnej, časti, kde sa nachádza mierny svah, bola vyhlbená dodnes viditeľná priekopa. a nasýpaný mohutný priečny val.

Po vyhlbení prvej zisťovacej sondy naprieč sídliskom, v smere S-J, sa ukázalo, že osídlenie sa koncentruje v bezprostrednom priestore pri opevnení. Výskumné práce sa z toho dôvodu sústredili, v rámci interiéru sídliska, na dve miesta: na rezy opevnením na S a J okraji a odkrytie sídliskových štruktúr rozprestierajúcich sa pozdĺž opevnenia na severnej strane i južnej strane.

Rez valu v severnej časti sídliska priniesol detailné poznatky týkajúce sa samotnej konštrukcie opevnenia. Val pozostával z drevozemnej konštrukcie, ktorá bola z vonkajšej časti podopretá kamenným múrom postaveným z nasucho kladených lomových kameňov. Drevené trámy sa v masíve valu javili v podobe zuhoľnatených pásov, vzájomne prepojených do štvorcov (kaziet), o rozmeroch cca 2x2m. Zuholnatené pásy dreva ako aj stopy prepálenej hliny svedčia o tom, že opevnenie zaniklo pri veľkom požiari v osade.

Sondáž v priestore pred valom ukázala, že sa tam nachádza rad domov postavených paralelne vedľa seba, orientovaných v smere SZ-JV. Ich zadné SZ steny boli zahĺbené, resp. opreté o teleso valu a ich vchod bol z JV strany. Štyri celé resp. sčasti preskúmané pôdorysy domov ukázali, že mali šírku 4-5 m a dĺžku 8-10m. Medzera medzi jednotlivými domami bola cca 1m.

Rez opevnením v južnej časti sídliska ukázal, že na rozdiel od severnej časti, tu bolo značne z erodované. Napriek tomu sa podarilo zistiť, že jeho konštrukcia bola odlišná. Tvoril ju pravidelný kamenný múr pozostávajúci z nalámaných čadičových stĺpov. Čadičové stĺpy pochádzajú z neďalekého kameňolomu na Kusej hore, ktorý už v staršej dobe bronzovej musel byť otvorený. Sondami rozšírený priestor pred opevnením i tu potvrdil existenciu dvoch domov s kolovou konštrukciou stojacich paralelne vedľa seba. Medzera medzi obomi domami o šírke 1m bola vydláždená vrstvou malých lomových kameňov (cestička). Domy mali taktiež šírku 4-5 m a dĺžku 8-10m pričom dlhšou osou boli orientované v smere JZ-SV.

V interiéroch všetkých preskúmaných domov sa našli početné zlomky keramiky a výnimočne i celé nádoby (maďarovskej a severopanónskej kultúry ako aj kultúry otomanskej a kultúry Vatya). Ďalej sa tam nachádzali predmety zhotovené z kosti, parohoviny a kameňa. K osobitným nálezom patria nálezy hlinených plastík (ošipana, krava)

Osada v Rybníku sa nachádzala na významnom strategickom mieste, v koridore Slovenskej brány, v predpolí ložísk farebných kovov. Z toho zrejme vyplývala aj jej funkcia vo vtedajšej sídliskovej štruktúre. Možno oprávnene predpokladať, že plnila najmä úlohu kontrolného miesta týkajúceho sa ťažby a následného transportu surovín zo stredoslovenských pohorí.

Prof. PhDr. Jozef Bátora, DrSc. a Dr. Knut Rassmann
vedúci výskumu

Obr. 1. Rybník - objekt 1

Obr. 2. Pohľad do sondy

Obr. 3. Zvyšky opevnenia